

Nr 21.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i 9 § 2 mom. lagen om jordfästning.

Första lagutskottet har till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 87, av herr *Nerman*. I motionen hemställles, »att riksdagen ville till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida sådan ändring kan åstadkommas i jordfästningslagens 9 § mom. 2, att frihet efter Konungens prövning kan medges de efterlevande att i värdig form efter avlidens i livstiden uttalade önskan utströ hans aska å jord eller över vatten».

Beträffande de skäl som motionären åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Föreskrifter om begravning återfinnas i *lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning*. Denna lag har tillkommit såsom en ersättning för äldre, i kyrkolagen upptagna bestämmelser. Med lagen har i lagstiftningen för första gången kommit till uttryck en bestämd skillnad mellan själva begravningen eller likets jordande och den därmed förknippade kyrkliga handlingen, jordfästningen. Lagen avser i huvudsak endast sådana fall, då den avlidne tillhörde svenska kyrkan. Enligt lagens ursprungliga lydelse var jordfästning i svenska kyrkans ordning obligatorisk för kyrkans medlemmar. Detta jordfästningstvång borttogs genom lagändring år 1926. I samband därmed och i sammanhang med genomförandet av 1951 års religionsfrihetslag infördes i jordfästningslagen vissa bestämmelser i fråga om begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning (borgerlig begravning). Enligt 9 § 1 mom. må den avlidne, vare sig han var medlem av svenska kyrkan eller ej, icke begravas annorstädes än å kyrkogård eller annan plats, som blivit för sådant ändamål behörigen invigd. Vid begravningen må intet förekomma, som strider mot förrättningens helgd och allvarliga innebörd. I 2 mom. stadgas, att det ankommer på Konungens prövning huruvida och under vilka villkor enskild begravningsplats må anläggas.

Enligt 13 § i *kungörelsen den 8 december 1933 angående eldbegängelse* skall senast ett år efter eldbegängelse askan nedsättas å kyrkogård eller annan begravningsplats antingen i grav eller ock ovan jord i tillsluten urna, som är insatt i överbyggt och stängt förvaringsrum eller fast förenad med underlaget. Vidare må enligt tredje stycket samma paragraf aska utlämnas till enskild allenast för översändande till begravningsplats, som ej är belägen invid krematoriet, eller till annat krematorium. Har utlämnande skett, åligger det föreståndaren för krematoriet att omedelbart underrätta den, som förvaltar den begravningsplats, å vilken askan uppgivits skola nedsättas,

eller föreståndaren för det krematorium, i vilket askan är avsedd att förvaras. Den som mottagit sådan underrättelse har att draga försorg om att askan så snart ske kan blir behörigen nedsatt eller lämnad till förvaring i krematorium. Flyttning av aska, som nedsatts efter eldbegängelse, må ske endast efter medgivande av kyrkoråd eller länsstyrelse.

I detta sammanhang må anmärkas, att 1932 års riksdag på hemställan av första kammarens första tillfälliga utskott (utlåtande nr 11) och andra kammarens andra tillfälliga utskott (utlåtande nr 5) i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 198) anhöll om utredning, huruvida och i vilken mån större möjlighet än enligt då gällande bestämmelser kunde beredas för uppfyllande av önskningsar beträffande disposition av aska efter eldbegängelse. Då gällande bestämmelser, som återfunnos i kungörelsen den 14 september 1917 angående villkor för eldbegängelse, voro i fråga om enskilds dispositionsrätt till aska av i huvudsak samma innehåll som nu gällande föreskrifter. Sedan ovannämnda riksdagsskrivelse remissbehandlats, utfärdade Kungl. Maj:t 1933 års kungörelse om eldbegängelse.

Både inom riksdagen och i kyrkomötet anfördes kritik mot jordfästningslagen i den utformning lagen erhöll genom 1951 års lagändring.

Särskilda utskottet vid 1951 års riksdag påpekade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 1, bl. a. att lagen är svårbegriplig genom den begränsning i dess tillämplighet som ligger i att lagen i huvudsak avser endast sådana fall, då den avlidne tillhörde svenska kyrkan. Enligt utskottets mening vore en omarbetning av lagen önskvärd, och vid denna omarbetning måste också sambandet med andra i lagen ej behandlade frågor beaktas.

Kyrkolagsutskottet vid 1951 års kyrkomöte anslöt sig i sitt av kyrkomötet godkända utlåtande nr 20 till riksdagens uttalande att en omarbetning av jordfästningslagen vore önskvärd.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 maj 1952 har tillkallats en utredningsman för *utredning av frågan om en omarbetning av jordfästningslagen*. Enligt utredningsmannens direktiv, vilka innefattats i ett anförande av statsrådet Zetterberg till statsrådsprotokollet nyssnämnda dag, bör utredas, i vad mån jordfästningslagens regler kunna ersättas av stadganden med en allmännare giltighet, och även i övrigt bör sambandet med frågor som nu ej behandlas i lagen beaktas.

Yttranden över motionen ha inkommit från Allmänna svenska prästföreningen, Sveriges yngre prästers förbund och Förbundet för religionsfrihet. Utskottet har jämväl berett Frikyrkliga samarbetskommittén tillfälle att yttra sig över motionen, men kommittén har icke inkommit med yttrande.

Allmänna svenska prästföreningen har ansett sig kunna konstatera, att motionären icke förebragt några som helst skäl för det medgivande, motionen ville bereda. Ej heller vore det annars föreningen bekant att vare sig ett behov av eller överhuvud önskemål om behandling av avlidens aska på

sätt i motionen avses förelåge bland allmänheten. I stället talade såväl pietets- som ordningsskäl samt traditionen för motsatsen. Man ville äga en grav i någon form, dit man kunde gå för att uppliva minnet av den döde och hedra honom. På dessa skäl ville föreningen föreslå att motionen avstyrktes.

Sveriges yngre prästers förbund anför, att den föreslagna reformen är helt främmande för kristen anda, kyrklig sed och svensk tradition och avstyrker därför bestämt densamma.

Förbundet för religionsfrihet är av den bestämda uppfattningen, att en lagändring i överensstämmelse med motionens syfte är erforderlig. Förbundet anser att frågan om hur askan efter en kremation skall behandlas kan ses ur såväl religiös som social synpunkt. I fråga om den religiösa synpunkten anför förbundet sammanfattningsvis, att något hållbart religiöst argument mot rätten att låta en avlidens aska återförenas med moder jord eller naturen icke finnes. Beträffande den sociala synpunkten anför förbundet följande.

Socialt sett är det naturligt, att begravning av en avliden, som icke undergått kremation, av sanitära skäl sker under samhällets kontroll. Det förhåller sig annorlunda med askan: den är steril.

Socialt sett är det vidare naturligt, att garanti skapas för att en avliden begravs under värdiga former. Dessa former kan emellertid vara enkla. Det ligger i sakens natur, att en person som har karaktär och vilja att få sin aska strödd över jorden eller över vattnet är så moraliskt högtstående, att akten till följd av direktiv från den avlidne kommer att äga rum under värdiga former. I praktiken torde saken ordnas så, att den avlidne har efterlämnat skriftliga direktiv eller i vittnens närvaro uttalat bestämda önskemål. Han kan ha bestämt, att askan skall utströs på för andra än begravningsentreprenören okänt ställe eller att de efterlevande skall utströ askan på bestämd plats och under bestämda former.

I England praktiseras redan det tillvägagångssätt som rekommenderas i motionen. I Danmark och Norge skall ansökan om fri disponering av askan ställas till myndigheterna. Så vitt bekant avslås aldrig dylik ansökan. Det synes, som om en enkel anmälan till myndigheterna skulle vara tillräcklig. Ansökningsförfarande synes vara en onödig byråkratisk anordning.

Utskottet.

I motionen begäres en utredning om sådan ändring i jordfästningslagen att efter eldbegängelse de efterlevande må kunna tillåtas att efter Konungens prövning i enlighet med den avlidnes önskan i värdig form utströ hans aska å jord eller över vatten.

Visserligen torde det i motionen angivna önskemålet endast omfattas av ett fåtal, men utskottet anser likväl, att förevarande spörsmål förtjänar att utredas.

Införes den vidgade möjlighet till disposition över aska efter eldbegängelse som äsyftas med motionen, synes icke blott en ändring böra ske i jordfästningslagen utan erfordras även att eldbegängelsekungörelsen ändras.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har frågan om en omarbetning av jordfästningslagen uppdragits åt en särskilt tillkallad utredningsman. Denne skall enligt sina direktiv utreda icke endast i vad mån jordfästningslagens regler kunna ersättas av stadganden med en allmännare giltighet utan även i övrigt beakta sambandet med frågor som nu ej behandlas i lagen. Den av motionären väckta frågan synes utskottet vara av sådan art att den väl kan inrymmas under utredningsmannens direktiv. Utskottet förutsätter därför, att denna fråga kommer att behandlas av utredningsmannen. Någon särskild utredning synes följaktligen icke böra komma till stånd.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion, I: 87, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 mars 1953.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Göransson, Björnberg och Franzén;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindberg, Landgren, fröken Öberg, herrar Gustafsson i Borås, Skoglund i Umeå, Fröding och Andersson i Björkäng.
